

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף ה

יד בדרך זה הכניסו המדפיסים לתוך הגמרא, הערות שאינן מגוף דברי הגמרא, בתוך סוגריים עגולים.

דעה שניה בענין מנחת העומר שנקמצה שלא לשמה:

ורשב"ל אמר: רבי שמעון בן לקיש חולק על רב, וסובר שמנחת העומר שקמצה שלא לשמה כשרה. כלומר מקטירים את הקומץ על המזבח, אבל היא לא עלתה לשם חובה, וממילא לא התירה את התבואה החדשה באכילה. ולכן שיירי המנחה אין נאכלים, (כי עדיין לא הותרה התבואה החדשה, והמנחה הגיעה מתבואה חדשה), עד שיביאו מנחת העומר אחרת, והיא תתיר לאכול את השיריים של המנחה הראשונה.

קושיא: *(ששיריה אין נאכלין עד שתביא מנחת העומר אחרת)* מקרב היכי קרבה? "ממשקה ישראל" מן המותר לישראל! אם שיירי המנחה לא נאכלים, איך מותר להקריב את הקומץ? הרי למדנו מהפסוק "ממשקה ישראל" המדבר על הקרבנות, שהקרבן צריך להיות מותר באכילה לישראל. ומכיון שהמנחה הזו לא הועילה, היא אסורה משום איסור 'חדש' באכילה לישראל, ואם כן אי אפשר להקריבה!

[אמנם אם המנחה היתה כשרה, היא היתה נחשבת כמותרת באכילה לישראל, למרות שכאשר באים להקריבה היא עדין אסורה באיסור חדש, משום שהקרתה והיתר האיסור באים כאחת. רשב"א].

תירוץ: אמר רב אדא בר אהבה - קסבר ריש לקיש אין מחוסר זמן לבו ביום: דבר שאמור להיות מותר בהמשך היום, אין בו פסול של 'מחוסר זמן'. ולכן מכיון שיקריבו בהמשך היום מנחה אחרת כדי להתיר את העומר, אין החסרון של הזמן פוסל את המנחה הראשונה.

מתיב רב אדא בריה דרב יצחק - יש בעופות שאין במנחות וכו'. יש דינים הנוהגים בקרבן עופות שאין אותם בקרבן מנחות, ויש דינים הנוהגים במנחות שאין אותם בעופות.

הדינים הנוהגים בעופות ולא במנחות - קרבן עוף בא על ידי שני שותפים. אבל מנחה לא, כי כתוב בה "נפש" בלשון יחיד. וכן כל 'מחוסרי כפרה' (שהם זב וזבה יולדת ומצורע) מביאים קרבן עוף, ולא מנחה. וכן קרבנות העוף 'הותרו מכלל איסורן' בקודש, דהיינו המליקה מתירה את בשרם לאכילה, ואילו בעוף חולין המליקה עושה אותו נבלה (ורק שחיטה מתירה אותו).

הדינים הנוהגים במנחות ולא בעופות - שהמנחות טעונות 'כלי' - להניח את הקומץ בתוך כלי שרת. 'ותנופה' - יש מנחות הטעונות תנופה לפני המזבח. 'והגשה' - את כל המנחות צריך הכהן להגיש לקרבן מערבית דרומית של המזבח כנגד חודה של קרן. 'וישנן בציבור כביחיד' - יש קרבן מנחה של ציבור ויש קרבן מנחה של יחיד.

מה שאין כן בעופות, שאין בהם כלי תנופה והגשה, וגם הם באים רק בקרבן יחיד ולא בציבור. עד כאן הברייתא.

ואם איתא: ואם נכונים דברי ריש לקיש, מדוע אומרת הברייתא שרק עופות הותרו מכלל איסורן? הרי גם מנחות הותרו מכל איסורן. והיינו מנחת העומר שנקמצה שלא לשמה, שעדיין יש איסור 'חדש', ובכל אופן מותר להקריב אותה!

תירוץ: כיון דאין מחוסר זמן לבו ביום לאו איסורא הוא: מכיון שריש לקיש סובר שאין פסול של מחוסר זמן לדבר שאמור להיות מותר בו ביום, אם כן אין 'החדש' נחשב לאיסור שהותר מכללו, אלא להיתר, כי אנו מתייחסים כאילו כבר קרבה מנחת העומר האחרת.

מתיב רב ששת: מצורע שבא להיטהר, הכהן צריך לתת על בהונותיו מדם קרבן האשם, ואחר כך לתת עליהם שמן. כנאמר בפסוק שאת השמן הוא נותן "על מקום דם האשם". אם הכהן הקדים את מתן השמן למתן הדם, עליו למלאות את הכלי שוב בשמן, ולחזור ולתת את השמן אחר הדם.

וכן, לפני שהכהן נותן את השמן על הבהונות, הוא צריך להזות מן השמן באצבעו שבע פעמים כנגד קודש הקודשים, ואחר כך לתת על הבהונות. אם הכהן הקדים

את מתן הבהונות למתן שבע, עליו למלאות שוב את הכלי בשמן ולחזור ולתת מתן בהונות לאחר מתן השבע. עד כאן הברייתא.

ואי אמרת וכו': אם אין דין מחוסר זמן לבו ביום, מדוע הכהן צריך לחזור ולתת מהשמן?

תירוץ: אמר רב פפא: שונים הלכות מצורע משאר מקומות, בגלל שכתוב בהם לשון 'הויה' ככתוב "זאת תהיה תורת המצורע". המילה 'תהיה' מלמדת שבהוייתה תהא, כלומר כסדר שכתוב בתורה בדיוק.

מתיב רב פפא: מצורע שבא להיטהר צריך להקריב קרבן אשם ואחר כך קרבן חטאת. אם הוא הקדים ושחט את חטאתו לפני אשמו, לא נותנים את המזרק של החטאת לכהן שימרס (- יערבב) את הדם שלא יקרוש, עד שישחטו את האשם ויקריבו אותו. אלא החטאת פסולה. ולכן ממתנים עד שיעבור עליה לילה ובכך 'תעובר צורתה' והיא תיפסל בלינה, ואז שורפים אותה. עד כאן הברייתא.

אך אם אין מחוסר זמן לבו ביום, מדוע החטאת פסולה?

הגמרא עוצרת ושואלת: אמאי קא מותיב רב פפא? והא רב פפא הוא דאמר שאני הלכות מצורע דכתיב בהו הוייה: מדוע מקשה רב פפא? הרי רב פפא עצמו אמר ששונים הלכות מצורע משאר מקומות, כי כתוב הם לשון "הויה" שהם צריכים להעשות כסדרן! **הגמרא מבארת:** אלא רב פפא הכי קא קשיא ליה: כך היה קשה לרב פפא. דוקא ב'עבודה' יש את הדין שהיא צריכה להיות 'בהויתה' כסדרה. אבל שחיטה אינה עבודה שהרי היא כשרה בזר, ואם כן אין בה את הדין שצריכה להיות 'בהויתה'. ואם אין מחוסר זמן לבו ביום, מדוע באמת לא יהיה כהן אחר ממרס בדמה עד שיקריבו את האשם ואחר כך יקריבו את החטאת?

אלא אמר רב פפא: מכח קושיא זו רב פפא חולק על ביאורו של רב אדא בר אבהה בשיטת ריש לקיש.

שאלנו מדוע מנחת העומר שנקמצה שלא לשמה אינה נפסלת מדין 'ממשקה ישראל', והרי היא אסורה באכילה משום חדש? רב פפא אומר שבאמת יש דין מחוסר זמן לבו ביום. וטעמו של ריש לקיש מדוע המנחה לא פסולה, כי ריש לקיש

סובר שה'חדש' נעשה מותר מתחילת יום ט"ז בניסן כשהאיר המזרח. אלא שיש מצוה להקריב מנחת העומר באותו יום, אבל ההתר לא תלוי בהקרבת המנחה.

והא דריש לקיש לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר: דעתו של ריש לקיש שהחדש נותר מנחה שהאיר היום ולא מהקרבת העומר, לא נאמרה על ידו בפירוש, אלא אנו לומדים זאת מדבריו במקום אחר. כדלהלן.

דתנן אין מביאין מנחת בכורים ומנחת בהמה: לפני הקרבת מנחת העומר. ואם עבר והביא, הקרבן פסול (משום שעדיין הקרבן אינו ראוי לאכילה לישראל).

וכן אין להביא את הקרבנות הנ"ל קודם להקרבת שתי הלחם בחג השבועות. כי על קרבן שתי הלחם נאמר "קרבן ראשית" ללמד שיהא ראשית לכל המנחות, וכן נאמר "ביכורי קציר חטים" ללמד שהוא קודם לביכורים. אמנם אם עבר והביא את הקרבנות הנ"ל קודם לשתי הלחם, כשר. עד כאן המשנה (לקמן).

ואמר רבי יצחק: ואמר על כך רבי יצחק בשם ריש לקיש, כל מה שאמרנו שאם הוקרבו הקרבנות הנ"ל לפני העומר הם פסולים, זה דוקא כשהקריבם בארבעה עשר או בחמשה עשר בניסן. אבל אם הקריבם בששה עשר בניסן קודם לעומר, הם כשרים.

מוכח שריש לקיש סובר שההתר של החדש תלוי בהאיר המזרח של יום ט"ז בניסן.

דעה שלישית בענין מנחת העומר שנקמצה שלא לשמה:

ורבא אמר: לא רק שמנחת העומר שנקמצה שלא לשמה כשירה, אלא גם שייריה נאכלים והיא לא צריכה מנחת העומר אחרת להתירה. בגלל שמחשבת שלא לשמה של הכהן כלל לא פוסלת את המנחה. והטעם, משום שאין מחשבה מועילה לפסול אלא בשלושה תנאים, א. במי שראוי לעבודה ב. ובדבר הראוי לעבודה ג. ובמקום הראוי לעבודה.

דהיינו א. 'במי שראוי לעבודה'. למעט כהן בעל מום שאם חשב על הקרבן שלא לשמה אינו יכול לפסול אותו. ב. 'בדבר הראוי לעבודה'. למעט מנחת העומר, שבעיקרון היא לא ראויה כלל להקרבה משום שהיא עשויה משעורים ואין שום קרבן משעורים, ורק חידוש הוא שחידשה התורה במנחת העומר שתוקרב

משעורים. ולכן אין מחשבת שלא לשמה פוסלת בה. ג. 'במקום הראוי לעבודה'. למעט אם נפגם המזבח שאז לא תועיל מחשבת שלא לשמה לפסול את הקרבן.

*

ברייתא: ת"ר כשהוא אומר "מן הבקר" למטה, שאין ת"ל, אלא להוציא את הטרפה: כלומר נאמר בתורה "אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קֶרְבָּן לַיהוָה מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן", ודורשים "מן הַבְּהֵמָה" להוציא את הרובע והנרבע (= שפסולים לקרבן), "מן הַבָּקָר" להוציא את הנעבד, "ומִן הַצֹּאן" להוציא את המוקצה. בפסוק שלאחריו נאמר "אם עלה קרבנו מן הַבָּקָר זָכַר תְּמִים יִקְרִיבֵנוּ", אומרת הגמ' שלכאורה "מן הַבָּקָר" שבפסוק השני מיותר, שהרי הוא כבר נאמר בפסוק הקודם, אלא הוא נכתב כדי להוציא את הטרפה שפסולה לקרבן.

שאלה: והלא דין הוא: כלומר מדוע צריך לכתוב "מן הַבָּקָר" כדי להוציא את הטרפה, והרי אפשר ללמוד זאת מקל וחומר - ומה בהמה בעלת מום שמותרת באכילה להדיוט (= לאדם) בכל זאת אסורה להקרבה על המזבח, טריפה שאסורה באכילה להדיוט בוודאי שאסורה למזבח.

תשובה: חֵלֶב וּדְם יוֹכִיחוּ: שהם אסורים להדיוט ובכל זאת מותרים בהקרבה על המזבח, וא"כ גם לגבי טריפה היה אפשר לומר שאף שאסורה להדיוט בכל זאת מותרת למזבח, ולכן צריך פסוק לאסור.

שאלה: מה לחלב ודם שכן באין מכלל היתר, תאמר בטרפה שכולה אסורה ולא תהא מותרת לגבוה: אין להשוות חלב ודם לטרפה, שהרי חלב ודם באים מבהמה שכולה מותרת באכילה ורק החלב והדם שבה אסורים, אבל טריפה שכולה אסורה באכילה פשוט שאינה מותרת למזבח (= בגלל הקל וחומר מבהמה בעלת מום), וא"כ חזרה השאלה מדוע צריך פסוק לאסור.

תשובה: מליקה תוכיח שכולה איסור ואסורה להדיוט ומותרת לגבוה: מליקת עוף קדשים תוכיח שלמרות שהיא כולה איסור (= כלומר אם מלק עוף חולין הוא כולו אסור משום נבילה) ואסורה להדיוט באכילה, ובכל זאת מותרת למזבח, וא"כ גם לגבי טריפה היה אפשר לומר שאף שאסורה להדיוט בכל זאת מותרת למזבח, ולכן צריך פסוק לאסור.

שאלה: מה למליקה שכן קדושתה אוסרתה (בשעת קדושתה למזבח היא נאסרה להדיוט דהיינו מליקתה אבל קודם לכן לא נאסרה להדיוט) מה שאין כן בטריפה שאין קדושתה אוסרתה: אין להשוות מליקה לטריפה, שהרי פעולת המליקה שמקדשת את העוף למזבח היא בעצמה אוסרת את העוף להדיוט, אבל בהמה טריפה אין ה'טריפה' שבה מקדש אותה למזבח, וא"כ פשוט שאינה מותרת למזבח (- בגלל הקל וחומר מבהמה בעלת מום), וא"כ חזרה השאלה מדוע צריך פסוק לאסור.

ואם השבתה, כשהוא אומר "מן הבקר" למטה שאין ת"ל, להוציא את הטריפה: כלומר ואם תמצא איזו דחייה על הקל וחומר הנ"ל, אז נחזור ונלמד שטריפה פסולה למזבח מהפסוק "מן הבקר" שבפסוק השני, שהוא נכתב כדי ללמדנו להוציא את הטריפה שפסולה לקרבן (וכפי שהתבאר למעלה).

הגמ' מבררת:

מה אם השבתה? איזו דחייה היינו יכולים לדחות את הקל וחומר?

אמר רב, משום דאיכא למימר: אפשר לדחות את הקל וחומר ולומר - מנחת העומר תוכיח שאסורה להדיוט ובכל זאת מותרת לגבוה, וא"כ גם לגבי טריפה היה אפשר לומר שאף שאסורה להדיוט בכל זאת מותרת למזבח, ולכן צריך פסוק לאסור.

שאלה: מה למנחת העומר שכן מתרת חדש: יתכן שרק מנחת העומר שהואיל ומצוותה מרובה והיא מתירה את איסור 'חדש' של התבואה (- התבואה החדשה אסורה באכילה עד שתוקרב מנחת העומר), לכן היא מותרת לגבוה למרות שאסורה להדיוט, אבל טריפה שאינה מתירה כלום אסורה למזבח, וא"כ חזרה השאלה מדוע צריך פסוק לאסור.

תשובה: **בשביעית:** מנחת העומר בשביעית תוכיח, שלמרות שהיא לא מתירה את איסור 'חדש' שהרי לא זורעים בשביעית בכל זאת מותרת לגבוה, וא"כ גם לגבי טריפה היה אפשר לומר שאף שאסורה להדיוט בכל זאת מותרת למזבח, ולכן צריך פסוק לאסור.

שאלה: שביעית נמי, שכן מתרת ספיחין בשביעית: מנחת העומר בשביעית מתירה את ה'ספיחים' של התבואה (= תבואה שגדלה מאליה בשביעית נקראת 'ספיחים') מאיסור 'חדש', ולכן היא מותרת לגבוה למרות שאסורה להדיוט, אבל טריפה שאינה מתירה כלום אסורה למזבח, וא"כ חזרה השאלה מדוע צריך פסוק לאסור.

תשובה: כר' עקיבא דאמר ספיחין אסורים בשביעית: הברייתא סוברת כר"ע שאמר ספיחים אסורים בשביעית מן התורה, וא"כ מנחת העומר לא מתירה כלום, ובכל זאת היא מותרת לגבוה, וא"כ גם לגבי טריפה היה אפשר לומר שאף שאסורה להדיוט בכל זאת מותרת למזבח, ולכן צריך פסוק לאסור.

קושיא: אמר ליה רב אחא בר אבא לרב אשי: והרי גם לרבי עקיבא אפשר לדחות את הקל וחומר ולומר שכיון שמנחת העומר מתירה את איסור 'חדש' בחו"ל (= אין שביעית בחו"ל), לכן היא מותרת לגבוה למרות שאסורה להדיוט, אבל טריפה שאינה מתירה כלום אסורה למזבח.

רב אחא בר אבא מוסיף להקשות: ואפילו למ"ד חדש בחו"ל לאו דאורייתא, שכן באה להתיר לאו שבתוכה: ואפילו לסובר שאיסור 'חדש' בחו"ל אינו מדאורייתא, וא"כ היא לא מתירה כלום, עדיין אפשר לדחות את ההוכחה ממנחת העומר ולומר שכיון שהיא מתירה את עצמה מאיסור לאו של 'חדש' שבתוכה, לכן היא מותרת לגבוה למרות שאסורה להדיוט, אבל טריפה שאינה מתירה כלום אסורה למזבח.

רב אחא מדיפתי לא מכין את קושייתו של רב אחא בר אבא:

א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא, א"ה טריפה נמי תקריב ותתיר לאו שבתוכה: א"כ יש מקום לומר שגם טריפה תהיה מותרת למזבח למרות שאסורה להדיוט, והיא תתיר את עצמה מאיסור לאו של 'טריפה' שבתוכה, ונמצא שהואכלה לא יעבור על איסור לאו של טריפה, וכדי להפקיע סברא זו לכן צריך פסוק לאסור טריפה למזבח.

אלא פריך הכי: אלא אומר רב אחא מדיפתי, כך יש לדחות את ההוכחה ממנחת העומר – מה למנחת העומר שכן מצוותה לבוא דווקא מהתבואה החדשה האסורה באיסור 'חדש', ואי אפשר להביאה מהתבואה הישנה, ולכן אף שהיא אסורה

להדיוט מותרת לגבוה, אבל לגבי טריפה אין חובה להביא קרבן דווקא מטריפה, שהרי אפשר להביא בהמה כשרה, ולכן כיון שהיא אסורה להדיוט הרי שהיא אסורה גם למזבח, וא"כ חזרה השאלה מדוע צריך את הפסוק לאסור.

ריש לקיש מתרץ את השאלה:

ריש לקיש אמר: ללא הפסוק היינו יכולים לדחות את הקל וחומר ולומר שמפטם הקטורת (- אדם השוֹחֵק את סממני הקטורת) יוכיח שלמרות שאסור להדיוט בכל זאת מותר לגבוה, וא"כ גם לגבי טריפה היה אפשר לומר שאף שאסורה להדיוט בכל זאת מותרת למזבח, ולכן צריך פסוק לאסור.

הגמ' לא מבינה את דברי ריש לקיש:

מפטם גברא הוא!?! 'מפטם' הוא אדם המפטם את הקטורת, ומה שייך לומר שהוא מותר לגבוה?!

אלא פטום הקטרת יוכיח שאסור להדיוט ומותר לגבוה: אלא כוונת ריש לקיש שמעשה פיטום הקטורת הוא מעשה שאסור לעשותו לצורך הדיוט ובכל זאת מותר לעשותו לצורך גבוה, וא"כ גם לגבי טריפה היה אפשר לומר שאף שאסורה להדיוט בכל זאת מותרת למזבח, ולכן צריך פסוק לאסור.

שאלה: מה לפטום הקטרת שכן מצותו בכך: אין דרך אחרת לפטם את הקטורת לגבוה אלא ע"י מעשה פיטום הקטורת, אבל לגבי טריפה אין חובה להביא קרבן דווקא מטריפה, שהרי אפשר להביא בהמה כשרה, ולכן כיון שהיא אסורה להדיוט הרי שהיא אסורה גם למזבח, וא"כ חזרה השאלה מדוע צריך את הפסוק לאסור.

מר בריה דרבינא מתרץ את השאלה:

מר בריה דרבינא אמר: ללא הפסוק היינו יכולים לדחות את הקל וחומר ולומר ששבת תוכיח, שלמרות שאסור להדיוט לעשות מלאכה בשבת בכל זאת עושים עבודות בשבת לצורך גבוה, דהיינו הקרבת תמידין ומוספין שקרבים גם בשבת, וא"כ גם לגבי טריפה היה אפשר לומר שאף שאסורה להדיוט בכל זאת מותרת למזבח, ולכן צריך פסוק לאסור.

שאלה: מה לשבת שכן הותרה מכללה אצל הדיוט במילה: אין להשוות שבת לטריפה, שהרי מצאנו ששבת הותר איסורה אצל מילה אצל הדיוט, שברית מילה בזמנה דוחה את השבת, אבל לא מצאנו בשום מקום שאיסור טריפה הותר להדיוט.

הגמ' לא מבינה את השאלה:

אטו מילה צורך הדיוט הוא? מילה מצוה היא! וא"כ היא צורך גבוה, ומדוע אמרת שהיא הותרה 'אצל הדיוט'?

אלא מה לשבת שכן מצותה בכך: אלא כך היא השאלה - אי אפשר להקריב תמידין ומוספין של שבת ביום אחר אלא רק בשבת, אבל לגבי טריפה הרי אפשר להביא בהמה כשרה, ולכן כיון שהיא אסורה להדיוט הרי שהיא אסורה גם למזבח, וא"כ חזרה השאלה מדוע צריך את הפסוק לאסור.

רב אדא בר אבא מתרץ את השאלה:

רב אדא בר אבא אמר: ללא הפסוק היינו יכולים לדחות את הקל וחומר ולומר שכלאיים יוכיחו שלמרות שהם אסורים להדיוט (= אסור להדיוט ללבוש שעטנז) בכל זאת הם מותרים לגבוה בבגדי כהונה (= אבנטו של כהן גדול היה עשוי משעטנז), וא"כ גם לגבי טריפה היה אפשר לומר שאף שאסורה להדיוט בכל זאת מותרת למזבח, ולכן צריך פסוק לאסור.

שאלה: מה לכלאים שכן הותרו מכללן אצל הדיוט בציצית: אין להשוות כלאיים לטריפה, שהרי מותר להטיל חוטי ציצית של צמר בבגד של פשתים, ולכן הם מותרים לגבוה, אבל לא מצאנו בשום מקום שטריפה מותרת להדיוט.

הגמ' לא מבינה את השאלה:

אטו ציצית צורך הדיוט היא? מצוה היא! וא"כ היא צורך גבוה, ומדוע אמרת שהיא הותרה 'אצל הדיוט'?

אלא מה לכלאים שמצותו בכך: אלא כך היא השאלה - זו גזירת הכתוב שצריך לעשות את אבנטו של הכהן גדול מכלאיים, ואי אפשר לעשותו ללא כלאיים, אבל לגבי טריפה הרי אפשר להביא בהמה כשרה, ולכן כיון שהיא אסורה להדיוט הרי שהיא אסורה גם למזבח, וא"כ חזרה השאלה מדוע צריך את הפסוק לאסור.